

4. Турко Р.Ф. Аналіз досвіду Сполучених Штатів Америки та Німеччини у боротьбі з відмиванням доходів, здобутих незаконним шляхом, за допомогою банківської системи. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.4. 268–275 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-21>

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ГРОМАДЯНИНА ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Масалітін В. В.

*аспірант кафедри цивільного, адміністративного
та фінансового права
Класичного приватного університету
м. Запоріжжя, Україна*

Громадянство, відносини між індивідом і державою, яким індивід [1] завдячує вірності і в свою чергу має право на його захист. Громадянство передбачає статус свободи з супутніми обов'язками. Громадяни мають певні права, обов'язки та відповідальність, які не надаються або лише частково поширюються на іноземців та інших осіб без громадянства, які проживають у країні. Загалом повні політичні права, включаючи право голосу та обіймати державні посади, залежать від громадянства. Звичайними обов'язками громадянства є вірність, оподаткування та військова служба.

Громадянство є найбільш привілейованою формою відношення людини до держави. Цей ширший термін позначає різноманітні відносини між особою та державою, які не обов'язково надають політичні права, але передбачають інші привілеї, зокрема захист за кордоном. Це термін, який використовується в міжнародному праві для позначення всіх осіб, яких держава має право захищати. Національність також служить для позначення відношення до держави суб'єктів, відмінних від фізичних осіб; наприклад, корпорації, кораблі та літаки мають національність.

Поняття громадянства вперше виникло в містах і містах-державах Стародавньої Греції, де воно, як правило, застосовувалося до власників власності, але не до жінок, рабів або бідніших членів громади.

Концепція національного громадянства практично зникла в Європі в середні віки, замінена системою феодалних прав і обов'язків. У пізньому Середньовіччі та в епоху Відродження наявність громадянства в різних містах Італії та Німеччини стало гарантією імунітету для купців та інших привілейованих осіб від претензій і прерогатив феодалів. Сучасні концепції громадянства викристалізувались у XVIII столітті під час Американської та Французької революцій, коли термін «громадянин» став передбачати володіння певними свободами всупереч примусовій владі абсолютистських монархів.

Основними підставами для набуття громадянства (крім міжнародних угод, таких як передача території або опціон) є народження в межах певної території, походження від громадянина батьків, шлюб із громадянином і натуралізація. Існує дві основні системи, які використовуються для визначення громадянства за моментом народження: *jus soli*, згідно з якою громадянство набувається за народженням на території держави, незалежно від громадянства батьків; і *jus sanguinis*, відповідно до яких особа, де б вона не народилася, є громадянином держави, якщо на момент її народження один із батьків. Сполучені Штати та країни Британської Співдружності приймають *jus soli* як свій основний принцип; вони також визнають набуття громадянства за походженням, але піддають його суворим обмеженням. Інші країни, як правило, приймають *jus sanguinis* як свій основний принцип, доповнюючи його положеннями про набуття громадянства у разі поєднання народження та постійного місця проживання в країні, народження в країні батьків, які там народилися, тощо. Положення законів про громадянство, які збігаються, часто призводять до подвійного громадянства; людина може бути громадянином двох країн. З іншого боку, відсутність єдиних правил щодо набуття та втрати громадянства іноді призводить до відсутності громадянства (безгромадянства).

У відносинах між особою та суспільством ми можемо виділити чотири виміри, які співвідносяться з чотирма підсистемами, які можна визнати в суспільстві та які є важливими для його існування: політичний/правовий вимір, соціальний вимір, культурний вимір та економічний вимір [1].

Політичний вимір громадянства стосується політичних прав і обов'язків. Зображення: Розміри громадянства щодо політичної системи. Розвиток цього виміру має відбуватися через знання політичної системи та заохочення демократичних поглядів і навичок участі.

Соціальний вимір громадянства пов'язаний з поведінкою між окремими людьми в суспільстві та вимагає певної міри лояльності та солідарності. Соціальні навички та знання соціальних відносин у суспільстві необхідні для розвитку цього виміру.

Культурний вимір громадянства стосується свідомості спільної культурної спадщини. Цей культурний вимір слід розвивати через знання культурної спадщини та історії та базових навичок (володіння мовою, читання та письмо).

Економічний вимір громадянства стосується відносин між особою та ринком праці та споживачем. Це право на працю та на прожитковий мінімум. Економічні навички (для професійної та іншої економічної діяльності) та професійна підготовка. Виміри громадянства відіграють ключову роль у досягненні цього економічного виміру.

Ці чотири виміри громадянства досягаються через процеси соціалізації, які відбуваються в школі, у сім'ях, громадських організаціях, політичних партіях, а також через асоціації, ЗМІ, сусідство та групи однолітків.

Стаття 15 Загальної декларації прав людини визнає право на громадянство, право змінити громадянство та право не бути позбавленим громадянства. Право на громадянство підтверджується багатьма іншими міжнародними документами, зокрема Європейською конвенцією про громадянство Ради Європи (1997 р.). У контексті міжнародних норм «національність» і «громадянство» зазвичай використовуються як синоніми. Це також вірно для Конвенції, як підкреслено в її Пояснювальній доповіді: громадянство «...відноситься до конкретних правових відносин між особою та державою, які визнаються цією державою. ...стосовно наслідків Конвенції, терміни «громадянство» і «громадянство» є синонімами» [3].

Право на громадянство є надзвичайно важливим через його наслідки для повсякденного життя людей у кожній країні. Бути визнаним громадянином країни має багато юридичних переваг, які можуть включати – залежно від країни – право голосувати, обіймати державні посади, соціальне забезпечення, медичне обслуговування, державну освіту, постійне місце проживання, володіти землею, або займатися роботою, серед іншого. Хоча кожна країна може визначати, хто є її громадянами та громадянами, які права та обов'язки вони мають, міжнародні документи з прав людини накладають певні обмеження на державний суверенітет над регулюванням громадянства. Зокрема, універсальний принцип прав людини щодо недискримінації та принцип уникнення безгромадянства обмежують свободу дій держави щодо громадянства.

Без повного спектру прав людини участь стає важкою, а то й неможливою. Погане здоров'я, низький рівень освіти, обмеження свободи слова, бідність тощо – усе це впливає на нашу здатність брати участь у процесах і структурах, які впливають на нас і наші права. Так само без участі багато прав людини є важкодоступними. Саме завдяки участі ми можемо побудувати суспільство, засноване на правах людини,

розвинути соціальну згуртованість, зробити так, щоб наш голос був почутий, щоб впливати на тих, хто приймає рішення, досягти змін і, зрештою, бути суб'єктом, а не об'єктом нашого власного життя.

В якості живого прикладу регулювання правового статусу розглянемо США. Закон США про громадянство детально описує умови, за яких особа має громадянство Сполучених Штатів. У Сполучених Штатах громадянство зазвичай отримують відповідно до положень Конституції США, різних законів і міжнародних угод. Громадянство – це право, а не привілей. У той час як у національних документах громадянство та національність часто використовуються як взаємозамінні, національність відноситься до правових засобів, за допомогою яких особа отримує національну приналежність, а офіційне членство в нації, а громадянство стосується відносин між громадянами, які також є громадянами [4].

Незважаючи на те, що національність і громадянство відрізняються, і Сполучені Штати визнають різницю між тими, хто має або не має такі права, їхні статuti зазвичай використовують слова «громадянин» і «громадянство» замість «національний» і «національність» [5]. Конституція Сполучених Штатів не дає визначення національності чи громадянства, але в статті 1, розділ 8, пункт 4 надає Конгресу повноваження встановлювати закон про натуралізацію [2, с. 369].

Інтерес становить кейс від США з приводу набуття громадянства. Зокрема конкретний приклад щодо нових територій, чи асоційованих територій. Територіальний казус Конституції надав Конгресу повноваження регулювати від імені території та володіння Сполучених Штатів. Користуючись цим повноваженням, Конгрес проводив розмежування між територіями, які мали бути включені в кінцевому підсумку як штати, і тими, які не були на шляху державності. Завдяки цим повноваженням Конгрес визначав, коли жителі можуть стати громадянами та який їхній статус у будь-який час. До 1898 року всі особи, які народилися в американських володіннях, вважалися такими, що народилися в Сполучених Штатах, і після придбання були передбачені умови колективної натуралізації. Після цієї дати володіння вибірково відносяться до іноземних місцевостей і не підпадають під дію пункту про громадянство Чотирнадцятої поправки. Через це рішення всі особи у віддалених володіннях США вважалися умовними громадянами США, доки Конгрес не вирішив передати повні права громадянства. Це включало жителів Американського Самоа, Гуаму, Філіппін, Пуерто-Ріко та Віргінських островів.

Література:

1. Велдхус Рууд «Освіта для демократичного громадянства: виміри громадянства, основні компетенції, змінні та міжнародна діяльність», Страсбург, Рада Європи, 1997, документ DECS/CIT (97) 23.
2. Bickel Alexander M. "Citizenship in the American Constitution" // Arizona Law Review. Tucson, Arizona. P. 369-387. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/72832731.pdf>
3. Explanatory Report to the European Convention on Nationality // Article 2, para. 23: URL: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/reports/html/166.htm#FN2>
4. Fourteenth Amendment Citizenship, Equal Protection, and Other Rights of Citizens // URL: <https://constitution.congress.gov/browse/amendment-14/>
5. Stevens Doris. Report on the Nationality of Women // 7th Conference of American Republics, Montevideo, December 1933. Washington, D.C. URL: <https://d3crmev290s45i.cloudfront.net/dorp/apdf/0/5bc5/db81/1003437960.a.pdf?e=1608394874&h=57f31c27d478be7dc2c4c840b938dbeb>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-22>

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Пришва Н. Ю.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права*

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Завжди актуальними для будь-якого платника податків залишаються питання реалізації та захисту його прав. Права, якими наділено в нашій країні платників податків, закріплені в Податковому кодексі України (далі – ПК). Основні з них містяться в статті 17 ПК, однак цей перелік не вичерпний. Як зазначається у вказаній вище нормі, «платник податку має також інші права, передбачені законом» [2]. Механізм реалізації прав платників податків деталізовано в інших статтях ПК. Зокрема, право на залік чи повернення надміру сплачених, а також надміру стягнутих сум податків та зборів, пені, штрафів (п. п. 17.1.10 п. 17.1 ст. 17 ПК) регламентується в ст. 43 ПК, а право одержувати відстрочення, розстрочення сплати податків (п. п. 17.1.5. п. 17.1 ст. 17ПК) – в ст. 100 ПК тощо. Окремі питання, пов'язані із застосуванням прав платників,